

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент

Мелюх І.О., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Первинний облік є ключовим компонентом системи «бухгалтерський облік». Він є основою інформаційного управління підприємством. Отримання своєчасної, надійної інформації можливе за допомогою первинних документів, вони ж забезпечать високу швидкість зібрання та подальшу її обробку фахівцем. Первинний документ як носій інформації є фундаментом для подальшого її накопичення. «На кожному етапі облікового процесу інформація відрізняється за рівнями деталізації, змістом, структурою та призначенням, тому для її формування потрібні специфічні форми носіїв інформації, які відрізняються між собою за змістом, будовою та структурою. Чітке та однозначне виділення та виокремлення кожної групи носіїв інформації (первинні документи – реєстри обліку – форми звітності) дозволить встановити взаємозв'язки між їх показниками, забезпечити їх наступність та логічну послідовність у процесі формування підсумкової інформації. Виходячи з викладеного, більш правильним є підхід другої групи, представники якої під документами розуміють лише носії інформації, що «фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження й дозволи адміністрації (власника) на їх проведення (документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення)» та визначають первинний документ як «документ, що складається у момент здійснення господарської операції або безпосередньо після її завершення, фіксує господарську операцію та підтверджує її здійснення, є підставою для записів у реєстрах обліку та відображення на рахунках бухгалтерського обліку». У цьому визначенні чі-

тко окреслено сутність первинних документів, вказано на їх відмінність від реєстрів обліку, а тому воно придатне для використання в наукових дослідженнях та практичних розробках» [1].

Ми розділяємо думку Островерхої Р., яка відзначає, що «первинні документи є єдиним джерелом вхідної інформації у систему бухгалтерського обліку, що дозволяє їм безпосередньо впливати на якість аналітичного і синтетичного обліку та форм звітності» [1]. Науковці широко обговорювали питання, пов'язані з удосконаленням форм первинних документів. Вони при цьому звертали увагу на необхідність відображення в документах інформації, яка б дозволила посилити зміст документу і зробити його більш змістовнішим. Так, В.С. Уланчук та Н.В. Оляднічук пропонують внести зміни в галузеві первинні документи. Це забезпечить «деталізацію обліку за центрами відповідальності посилить його значимість, удосконалив систему управління витратами не тільки на рівні підприємства, а й в підрозділах, що сприятиме створенню системи обліку та управління виробництвом відповідно до вимог ринкового середовища» [2]. У довоєнний час, Островерха Р. запропонувала для удосконалення первинного обліку «поділ переліку показників документів ... на умовно-постійні та умовно-змінні дозволяє його використовувати в умовах застосування комп'ютерних технологій» [1]. Цей поділ авторка зробила на прикладі документів з обліку основних засобів. На її думку це дозволить використовувати їх в умовах застосування комп'ютерних технологій. Особливо слушною, на нашу думку, є пропозиція Островерхої Р. «запровадити використання коду товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) не лише при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності і складанні податкових накладних з податку на до-

дану вартість, але й для інших потреб, що дозволить вирішити одночасно декілька завдань, зокрема:

1) присвоєння кожному виду запасів номенклатурного номеру (шифру), розробленого на основі кодів УКТ ЗЕД, унеможливить переплутанію однорідних видів цінностей, зменшить кількість помилок в обліку запасів, прискорить процеси приймання та видачі зі складу за умови наявності маркерів для позначення видів запасів;

2) прискорить складання та зменшить кількість помилок у податкових накладних;

3) забезпечить правильність розрахунку сум акцизного податку, ставки якого також встановлені у розрізі кодів УКТ ЗЕД, та безпомилкове складання акцизних накладних;

4) за умови зазначення усіма контрагентами кодів УКТ ЗЕД у документах з відвантаження запасів (сировини, матеріалів, готової продукції) та обміну первинними документами (товарнотранспортними накладними) через засоби електронного зв'язку можна забезпечити автоматичне введення багаточисельних переліків цінностей безпосередньо у пам'ять ЕОМ без застосування ручної праці, що оптимізує як облік розрахунків з постачальниками або покупцями, так і облік запасів на підприємстві» [1].

Війна змінила звичайну роботу підприємств і вплинула на роботу бухгалтерської служби. Незважаючи на воєнні дії, господарські операції необхідно фіксувати, щоб не порушувати облікові принципи безперервності та послідовності. Особливо важливим первинний облік при нарахуванні та сплаті податків. Податковий кодекс України «передбачає правила відновлення знищених первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків та зборів, ведення яких передбачено п. 44.5 цього Кодексу» [3]. У цій ситуації суб'єктам господарювання необхідно «У разі втрати, пошкодження або дост-

рокового знищення первинних документів платник податків зобов'язаний у п'ятиденний строк з дня такої події письмово повідомити (із наданням оформлених відповідно до законодавства документів, підтверджуючих настання події, що призвела до такої втрати, пошкодження або дострокового знищення документів) контролюючий орган за місцем обліку в порядку, встановленому Податковим кодексом для подання податкової звітності. Платник податків зобов'язаний відновити втрачені документи протягом 90 календарних днів з дня, що настає за днем надходження повідомлення до контролюючого органу. У разі надання платником податків у порядку та визначені строки повідомлення та неможливості проведення перевірки платника податків у зв'язку з втратою, пошкодженням або достроковим знищенням платником податків документів строки проведення таких перевірок (крім перевірок, визначених статтею 200 Кодексу) переносяться до дати відновлення та надання документів до перевірки у межах визначених строків, але на строк не більше ніж 120 днів» [4]. Тобто, держава, через низку змін до законодавства врегулювала це питання і значно полегшила роботу бухгалтерів.

Довосенний період показав, що вносити зміни до первинних документів конче необхідно, оскільки, саме вони забезпечують досконалість ведення обліку. Воєнний стан не знімає відповідальності з бухгалтерів щодо складання та обробки первинних документів. На період воєнного стану діють спеціальні норми закону, які регулюють питання документування операцій.

Перелік посилань:

1. Островерха Р. Первинні документи у бухгалтерському обліку: сутність та напрямки удосконалення. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. № 1-2. С. 19–31.
2. Уланчук В.С., Оляднічук Н.В. Вдосконалення первинного обліку в аграрних підприємствах – вимога сьогодення. URL:

<https://magazine.faaf.org.ua/udoskonalennya-pervinnogo-obliku-v-agrarnih-pidpriemstvah-vimoga-sogodennya.html>

3. Первинку втрачено під час бойових дій: що робити далі. URL: https://interbuh.ligazakon.net/article?id=145712&utm_source=buh.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_campaign=LZtest&utm_content=cons.

4. Воєнний стан: Дії суб'єктів господарювання, у яких були зруйновані офіси та всі архіви і документи знищено? URL: <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/614619.html>.

ОБЛІК ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Костяниця Д.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Відповідно до соціально-економічних концепцій, заробітна плата є природним джерелом доходу для працюючих людей, а оплата праці – основною формою індивідуальної та колективної мотивації. В даний час одним з найважливіших моментів в системі бухгалтерського обліку, проблем і методів оподаткування є розрахунок заробітної плати, нарахування і виплата заробітної плати та контроль за правильністю нарахування заробітної плати і податкових відрахувань. Основним важелем впливу держави на оплату праці на підприємстві є надання соціальної гарантії у вигляді мінімальної заробітної плати, яка щороку переглядається Міністерством фінансів України в бік збільшення і станом на 01.09.2023 р. мінімальна заробітна плата встановлена в розмірі 6 700 грн. (у 2024 році мінімальна заробітна плата планується в розмірі 7 665 грн.).

Дослідженню питань та проблем обліку розрахунків з оплати праці присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Д. Ведерніков, Ю.А. Верига, В.Н. Гончаров, З.В. Гуцайлюк, О.В. Додонов, З.В. Задорожний, А.М. Колот, Т.А. Костишина, Я.Д. Крупка, Т.Г. Мельник,